

Til Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 1.7.2013

Høringsuttalelse til NOU 2013:4 Kulturutredningen 2014

Norsk Bibliotekforening (NBF) er en partipolitisk uavhengig landssammenslutning som har til formål å fremme utviklingen av alle typer bibliotek. Foreningen er åpen for bibliotekfolk, forfattere, politikere og alle interesserte og har ca 3.000 medlemmer, hvorav ca 2.000 er personlige medlemmer.

Kulturutredningen 2014 konstaterer at bibliotekene er blitt systematisk underfinansiert og nedprioritert i perioden fra 2005 gjennom Kulturløftet I og II. Enger-utvalget oppfatter situasjonen som bekymringsvekkende, gitt den kjerneoppgaven folkebibliotekene har som kulturell og kompetansegivende møteplass og kunnskaps- og kulturformidler for hele befolkningen. NBF mener at utvalgets analyser og drøftinger av folkebibliotekenes økonomiske og politiske situasjon er grundige og verdifulle, og mener som utvalget at situasjonen er bekymringsvekkende.

Hovedpunkter:

NBF støtter mange av Kulturutredningens konklusjoner og forslag, og mener disse punktene er særlig viktige:

- ◆ NBF mener at statlige tilskudd og insentivmidler bør vurderes på flere felt, som tilskudd til mobile bibliotek tjenester og investeringsprogram for bibliotekbygg.
- ◆ NBF ber om en ekstern evaluering av Nasjonalbiblioteket som en strategisk utviklingsaktør for biblioteksektoren.
- ◆ NBF støtter utvalgets ønske om et sterkere initiativ fra Kulturdepartementet for å bidra til nødvendige rettighetsavklaringer og teknologisk utvikling innenfor feltet e-bøker i bibliotek.

Ressurssituasjonen for folkebibliotekene

Kulturutredningen peker på at folkebibliotekene har vært en taper i den kommunale budsjettkampen gjennom mange år, og at realveksten på området språk, litteratur og bibliotek i hovedsak har gått til Nasjonalbiblioteket, utvidelsen av etablerte innkjøpsordninger for litteratur, ulike språklige tiltak og utvikling av en bibliotek tjeneste i fengsel. Utvalget mener det kan være behov for å vurdere øremerking av midler til lokalt kulturløft i kommunene i en periode, bl.a. rettet mot folkebibliotekene (**kap 16**).

NBF støtter utvalgets bekymring for at ressursmangelen i lokale bibliotek går ut over sektorens mulighet til en god og fremtidsrettet utvikling av bibliotek tjenester. Vi mener det bør søkes etter løsninger for sterkere statlig støtte til folkebibliotekene. Slik støtte kan med fordel gis i form av statlige forsterkningsmidler som supplerer kommunale midler. En alternativ finansieringsmodell er øremerkede tilskudd til folkebibliotek

kanalisert gjennom fylkeskommunene under forutsetning av at det blir laget regionale planer for bibliotekutvikling.

NBF mener at statlige tilskudd og insentivmidler bør vurderes på flere felter, deriblant:

- ◆ Tilskudd til mobile bibliotek tjenester (bl.a. bokbuss og -båt)
- ◆ Driftsstøtte til nasjonale digitale formidlingstjenester
- ◆ Et statlig investeringsprogram for bibliotekbygg:

Nye og moderniserte bibliotek betyr revitalisering og fornyelse av både bibliotek og lokalsamfunn. Bibliotek bygges nå med tanke på formidling og ikke oppbevaring, og bibliotekene planlegges og utformes for å benyttes som møteplass og debattarena. En alternativ finansieringsmodell for bibliotekbygg kan være rentekompensasjonsordning for kommunale lånefinansierte investeringer.

Nasjonal ansvarsfordeling på bibliotekfeltet

Utvalget bemerker at Nasjonalbiblioteket har fått flere oppgaver og et utvidet ansvarsområde siden 2005. I utvalgets vurdering (**kap 11.13.1**) kommenteres fagorganet ABM-utviklings avvikling og overføring av bibliotekoppgaver til Nasjonalbiblioteket. Utvalget påpeker at grunngevingen for tiltaket i Meld. St. 20 (2009–2010) var utydelig. De bemerker også at:

”Et forhold som taler mot en ordning hvor utviklingsoppgaver på ABM-feltet legges til nasjonale institusjoner, er at det er problematisk å gi institusjoner som selv er aktører på kulturfelt tilsynsmyndighet på disse feltene. Både Riksarkivaren og Nasjonalbiblioteket har slike funksjoner i dag”

NBF ser på overføringen av det nasjonale ansvaret for biblioteksektoren som et av de mest markante grepene i bibliotekpolitikken siden 2005, og vil derfor be Kulturdepartementet om å evaluere hvordan dette strategiske grepet har fungert i praksis. Vi mener, i tråd med utvalgets vurdering, at Nasjonalbibliotekets roller som bibliotek med driftsoppgaver, aktør og forvaltningsorgan er problematisk. ABM-utvikling ble i 2006 evaluert av Statskonsult, og i 2008 evaluert som strategisk utviklings- og forvaltningsorgan av DIFI. NBF ber Kulturdepartementet om en ekstern evaluering av Nasjonalbiblioteket som strategisk utviklingsorgan og forvaltningsorgan for biblioteksektoren.

Utvalget stiller spørsmål ved dagens ansvarsdeling for bibliotekvesenet mellom to departement – utdanningsbibliotekene i Kunnskapsdepartement og nasjonal- og folkebiblioteksystemet i Kulturdepartementet (**kap 15.5.1**). NBF støtter utvalgets forslag om å gi Kulturdepartementet en større samordningsmyndighet på bibliotekområdet slik at det kan bli tatt nødvendige grep for å sikre realisering av politiske intensjoner om å styrke og samordne folkebibliotekene og skolebibliotekordningen.

E-bøker i bibliotek

NBF mener at e-bøker bør være en naturlig del av folkebibliotekenes tilbud til befolkningen, og at det kreves store investeringer for å realisere denne ambisjonen. Vi mener at det er viktig å få på plass nasjonale digitale infrastrukturer og en nasjonal politikk for utlån og formidling av digitale ressurser.

NBF støtter utvalgets vurdering (**kap 12.31**):

Når det gjelder utviklingen av en digital infrastruktur og e-bokutlånstilbud ved folkebibliotekene, mener utvalget at ambisjonsnivået er for lavt, og at det bør tas grep fra sentralt statlig hold (...) Kulturdepartementet bør ta større ansvar enn i dag for å sikre fortgang og bidra til utvikling av tekniske løsninger for hele bibliotekfeltet, samt å gjennomføre nødvendige forhandlinger og rettighetsavklaringer. Etter utvalgets oppfatning kan det vær naturlig at Nasjonalbiblioteket får en koordinerende rolle i dette arbeidet, i samarbeid med KS og aktører på bibliotek- og litteraturfeltet.

NBF ber i likhet med utvalget om et sterkere initiativ fra Kulturdepartementet for å sikre fortgang og bidra til nødvendige rettighetsavklaringer og teknologisk utvikling på bibliotekfeltet.

Drift av nasjonale digitale fellestjenester

NBF er bekymret for at gode prosjekter som kan føre til nødvendige fellestjenester for hele biblioteksektoren i liten grad videreføres og videreutvikles. I den senere tid er flere prosjekter lagt ned fordi det ikke finnes statlige støtteordninger for videreutvikling av vellykkede prosjekter, bl.a. Ønskebok og Biblioteksvar. NBF er opptatt av at prosjekter skal evalueres og ha en mulighet for videreutvikling og videre drift.

Fjernlånssamarbeidet er en bærebjelke i det norske biblioteknettverket. Hurtig realisering av et nasjonalt Biblioteksøk er nødvendig for å sikre infrastruktur for fjernlån.

Litterære støtteordninger

Utredningen gjennomgår litterære støtteordninger, og viser til en analyse av at måloppnåelsen på det språk- og litteraturpolitiske området har blitt styrket i perioden 2005-2010 (**kap 11.7.5**). NBF mener at innkjøpsordningene fungerer godt som et middel for å sikre nyskaping, bredde og spredning av norsk fag- og skjønnlitteratur, også gjennom tilgjengeliggjøring og formidling i bibliotek. NBF er glade for prøveprosjektet med innkjøpsordning for e-bøker (**kap 11.7.3**), og mener det er viktig at dette evalueres og videreutvikles med tanke på en permanent ordning. Vi slutter oss også til utvalgets vurdering om at merverdiavgiften på e-bøker bør oppheves. NBF ser et behov for friske midler og nye tiltak, særlig en større ressursinnsats for å styrke folkebibliotekene som formidlingsarenaer.

Til slutt

Bibliotekene er en unik lokal kulturarena med lav terskel for deltakelse og høy tilgjengelighet. NBF håper Kulturdepartementet tar tak i analyser og konklusjoner fra Kulturutredningen for å styrke bibliotekene som en essensiell del av den kulturelle infrastrukturen som sikrer et levende demokrati og en god yringskultur i Norge.

Med vennlig hilsen
Norsk Bibliotekforening

Ingeborg Rygh Hjorthen (sign.)
Leder

Hege Newth Nouri (sign.)
Generalsekretær